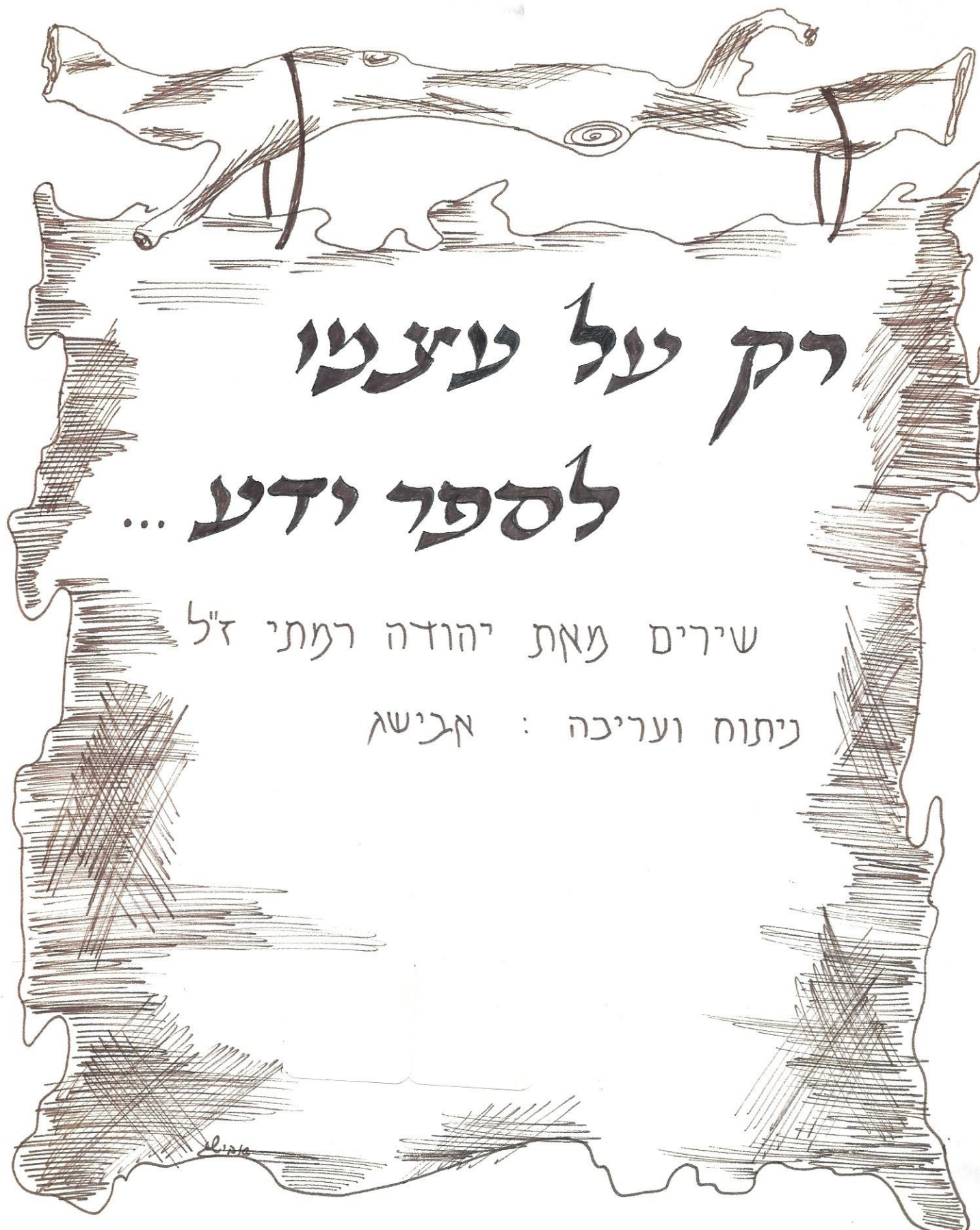
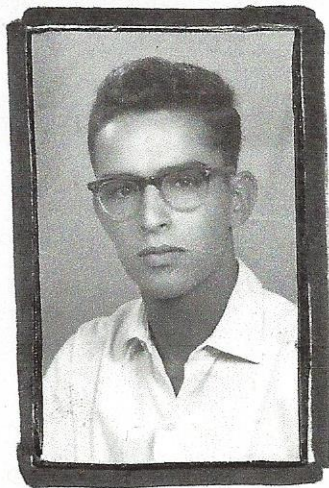

רק על עצמו לספר ודע ...

שירים מאת יהודה רמתי ז"ל

ניתוח ועריכה : אבישג

לכל איש יש שם

לכל איש יש שם
שנתן לו אלהים
ונתנו לו אביו ואמו
לכל איש יש שם
שנתנו לו קומתו ואפן חיכו
ונתנו לו האריג
לכל איש יש שם
שנתנו לו ההרים
ונתנו לו כחליו
לכל איש יש שם
שנתנו לו המזלות
ונתנו לו שכן
לכל איש יש שם
שנתנו לו חסאיו
ונתנו לו כמיהתו
לכל איש יש שם
שנתנו לו שונאיו
ונתנו לו אהבתו
לכל איש יש שם
שנתנו לו חגיו
ונתנו לו מלאכתו
לכל איש יש שם
שנתנו לו תקופת השנה
ונתנו לו עורונו
לכל איש יש שם
שנתנו לו הים
ונתנו לו
מותו.

233

למשפחת רמתי

אתכם אני באבלכם הכבד
עם הלקח מכם הבעל האב והאח האהוב

יהודה רמתי

ז"ל

אציל הנפש ונעים ההליכות
שהלך לעולמו בטרם עת.

מי יתן ולא תדעו דאבה עוד

דב שהם

שלושים למותו של
יהודה רמתי ז"ל

על מות ידיד

בסעוואן שבתימו, עלה בן 10 ארצה ועבר
את מכלול הלימודים הדתי במסורת בר
אילן ובישיבת הדרום בבאר-שבע - אך
את מקצועו רכש בירושלים, בבית הספר
המקצועי המעולה, "ברנדייס", אותו סיים
בהצטיינות.

את שירותו בצבא החל כחיל החות'
חנים, אך עד מהרה נלקח אל הדפוס
הצבאי, שם נמצא כישרונו עד תום. עם
שחרורו התמחה בבית הדפוס הוותיק
בעיר, דפוס "הגב", משך כארבע שנים.
עד שהקים, יחד עם לסלו גולדמן (יכדל"א),
שהוא אמן הדפסה בזכות עצמו) את דפוס
"עתיד".

14 שנים ניהלו השניים את השר'
תפות, עד שנפרדו ויהודה הצטרף לדפוס
"נאור", שם מצא שדה פורה לכישרון
וכשרונו. ארבע שנים עבד שם עד שחמח'
לה הגוראה הכריעתהו.
בן 39 היה במותו והשבע גילגלו את
מצבתו. מאות היו ידידיו של יהודה
ואלפים היו מוקיריו שליווהו בדפוס
האחרונה.
חבל על דאבדוק.
חבל על ידיד שהלך.

דב שהם

לא אראה עוד את חיכו טוב הלב של
יהודה. לא אקבל עוד עצות מקצועיות
ממי שנחשב, בצדק, לטוב באומני הדפוס
בבאר-שבע.

כל פעם שביקרתי במפעלו, שבו ונזדקק'
רו לגנז עיני שורות העופרת הבדוקות,
הרחצות, הנקיות, השלמות; שבה וחזרה
מול עיני התורה שנלמדה בהצטיינות
בבית הספר למקצוע הדפוס, "ברנדייס"
בירושלים: סדר, נקיז, מופת ויהודה היה
כזה - ממש נהנה, מיצירת כפיו. אך מקצר'
עיותו לא היתה התכונה הנעלה ביותר של
יהודה. מעל לכל היה יהודה טוב-לב
ורחב-לב. ותכונה זו נתבטאה בחיכו
הנעים, בהליכותיו, בצניעותו - ובאה'
בת המשפחה שבו. נווה קט הקים לו כאן
בבאר-שבע עם אשתו שרה (שתבדל"א),
נווה שכל תוכנו התמצה במילה "אה"
בה: "אהבת הרעיה, אהבת המילה, אה'
בע בנות ובן). אהבת הבית ו... אהבת המק'
צוע, אותו מקצוע שבאמצעותו הקימו
שרה ויהודה את הנווה הקט והנעים של
הם.

בן תימן היה יהודה. נולד ב-1939

פרטים כלליים

שם העבודה: רק על עצמו לספר ידע...
שירים מאת יהודה רמתי ז"ל

ניתוח ועריכה: רמתי אבישה

המכללה: מכללת הבעת ושינהטון

מסלול: מורות כוללות, שנה ה'

התמחות: חינוך מיוחד

מועד: אלול ה'תשמ"ז, ספטמבר 1987

במסגרת הקורס: הדרכה בעבודה סימנריונית

המדריך: מרדכי חיות

תוכן הענינים

2	.....	פתח דבר
3-4	.....	מדוע אנשים כותבים שירה
5	.....	ביוגרפיה
6-20	.....	חלק ראשון
7-8	.....	הקדמה לקובץ ראשון
9-18	.....	שירים עם כאב
19-20	.....	סיכום קובץ ראשון
21-37	.....	חלק שני
22-23	.....	הקדמה לקובץ שני
24-36	.....	שירי אהבה
37	.....	סיכום לקובץ שני
38-49	.....	חלק שלישי
39	.....	הקדמה לקובץ שלישי
40-48	.....	"סתם" שירים מהחיים
49	.....	סיכום לקובץ שלישי
50-57	.....	חלק רביעי
51	.....	הקדמה לקובץ רביעי
52-56	.....	שירים מן המלחמה
57	.....	סיכום לקובץ רביעי
58-59	.....	סיכום
	.....	נספחים -
60-67	.....	כתבי היד של יהודה במסי שירים
68	.....	בלוקפיה

אינני מתימרת לכתוב בזו העבודה ביוגרפיה של אדם דגול ואהוב. מטרת העבודה מעיקרה, היא להכיר אדם בצורה טובה יותר, דרך עובדות חיים ואורח חיים שמשתקף בשירים וביומנים סיקרן אותי, על כן בחרתי לברר ולבדוק מהות הדברים ולהעמידם על בוריים. בעבודה זו נגלה בתוך מסך ערפילי של מילים את התפתחויותיו וגילגוליו של אדם, שבמשך תקופת חיים קצרה הצליח להכיל בחייו מה שרבים לא הצליחו להכיל במשך שנים קצרות יותר. מתוך השירים משתקף אדם שידע לנצל כישורנותיו ולא בז לאדם. ראה בכל מלאכה כבוד, ידע להודות בטעויותיו כפי שיהודה המקראי לא בוש להודות בטעותו ולקבל את עונשו. אדם שידע שלכל דבר ומעשה יש זמן מיוחד משלו, אדם שלא ראה באנשי בוהמה אלילים, ולא בעטיה של בעיה, אלא בעקבות נסיון רב שרכש בתחום זה, שכן גם הוא זמן ידו בצלחתם של שחקנים.

עבודה זו הינה איסוף של חלק משיריו של יהודה רמתי (ז"ל) שירים שלא פורסמו מעולם בכתבי עת או בכל מקום אחר.

עלי להודות כי דרוש היה אומץ רב על מנת שאוכל לכתוב עבודה זו שכן היה עלי לנבור, לברור, לדרוך על יבלות, לפתוח פצעים שהגלידו, על מנת לכתוב עבודה זו. הקשר שהיה ביני לבין מחבר השירים הוא קשר של אב ובת, ולא פעם נרתעתי מלהמשיך לכתוב עבודה זו. היות וראיתי את מצב הדברים (שאין המקום לפרטם כאן), חשבתי, כי נכון יהיה אם אעבוד ואחקור על שירים אלו ואעלה על הכתב את המסקנות בלבד.

תודה מהינה למרדכי חיות, שראה בעבודה זו אתגר ועודד אותי לסיים עבודה זו.

תודה מיוחדת מהינה למשפחתי ובפרט לאימי, שלא הניאה אותי מלכתוב עבודה זו למרות כל הכאב שהיה כרוך בכך.

מדוע אנשים כותבים שירה ?

מהי שירה? *1 - שירה היא יצירה מילולית, פיוטית שבדרך כלל תכניה הם דברי רגש נעלים, דוגמא לכך אפשר לראות אצל הנביא ישעיהו "אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו". *2

מבחינת תכנה, עוסקת השירה בנושאים רבים ושונים הכלולים בסוגי שירה ראשיים, כגון, השירה האפית, השירה הדרמטית והשירה הלירית. השירה האפית - היא שירה עלילתית המספרת ברחבות ובסגנון נשגב, את מעשיהם והרפתקאותיהם של גיבורים קדומים. השירה הדרמטית - מיועדת להשמע מעל הבמה. ואילו השירה הלירית - היא שירה המביעה את מחשבותיו ורגשותיו האישיים של המשורר.

כאן המקום לשאול, מדוע אדם כותב שירים ? מה מושך אותו לכתיבה בכלל ולשירים בפרט ? רבים היו עונים שהכתיבה היא כלי לפורקן עצמי, לשחרור מתחים ולחצים שפוקדים את המחבר. ההטפלות דוקא לשירה ולא לסוג כתיבה אחר כגון "פרוזה" או "דומן", הוא בעיניי של תכונות השיר מעל סוג ספרות אחר, בהקפו, באופן הכתיבה ובספונטאניות המובעת במילים הקצרות, הפשוטות המצורפות זו לזו ומאלתרות שיר.

מי שכותב שירה הוא לא בהכרח משורר הוא יכול להיות אדם פשוט, שניחן בכשרון כתיבה, המשרת אותו בעתות "מצוקה". הכתיבה בשבילו היא ביטוי לשאיפות ולרגשות שלא תמיד ראה לנכון לספר ולפרסם בראשי חוצות. אנשים אלו הם אנשים, שכתיבת שירתם מחייבת "בת-שירה" והכוונה היא ל"רוח השירה". בשפת העם יקרא הדבר "מוצה", מעין השראה מיוחדת השורה על המשורר והיא זו שמעוררת אותו לכתיבה, דוגמא לכך ביאליק "אז תעל כאור טבולת על בת שורתי". *3

אנשים שכותבים שיר, שלא על מנת לפרסם, הם אנשים שרואים בכתיבת השירים מפלט נוח וכלי שימושי ביותר על מנת להפיק רגשות נעים ולספר רגשות כאב וכל דבר העולה על רוחם.

הם משתמשים במילים פשוטות הנשזרות לו בלו ויוצרות שירים נפלאים שנכנסים
למגירות סתרים....

הערות: 1. מילון אברהם אבן-שושן, הוצאת קריית הספר בע"מ, ירושלים, כרך
שביעי, ערכים שיר, שירה עמ' 2677-2678.

2. ישעיהו פרק ה' פס' 1.

3. ביאליק "הרהורי", כל שירי ח.נ. ביאליק, הוצאת "דביר", תל-אביב.

על כל מה שעבר, שחקף נוהגים אנשים לספר בערבי נוסטלגיה או בישיבה משותפת של עמיתים לעבודה, או סתם חברים ותיקים. ליהודה דמתי, יליד 1939, היו חברים רבים, כמו בן, חברות לרב. תקופות יפות עברו בחייו של יהודה, אך לדאבונו את תקופותיו היפות לא מכילות את שהותו עם משפחתו, שכן מאז ומתמיד ראו בו זר ולא מתאים, ראו בו חולה חסוך מרפא.

יהודה עליה לארץ בשנת 1948, למד במוסדות חינוך דתיים בבאר-שבע. בהזדמנות הראשונה שהתאפשרה לו לעזוב את בית הוריו, נמש את בית הוריו ועבר לגור בירושלים שם למד בבית ספר למקצוע הדפוס "ברנדייס". בתום תקופת הלימודים, שאותם סיים בהצלחה רבה, הוייס לצבא שם נוצל כישרונו, הוא עבד בבית הדפוס הצבאי בתל-השומר. השתחרר מצה"ל בשנת 1963 והתגורר בתל-אביב תקופה קצרה. באותן השנים שלמד בירושלים ושירת בצה"ל למד במקביל תאטרון, כישרון שהיה חבוי בו, הוא שיחק בתאטרון בירושלים ובתאטרון בחיפה.

בתחילת 1964 חזר לבאר-שבע לבית הוריו בבאר-שבע. הקים בית דפוס עם שותף נוסף. לבית הוריו חזר לתקופה קצרה ביותר, שכן לא ראה בביתו מקום שבו יחוש בנוח, (מאותה סיבה נמנע לחזור הביתה לחופשות).

ב-25/8/64 נשא לאישה את שרה אותה הכיר תקופה ממושכת קודם לכן. במשך השנים הראשונות לנישואיהם שיחק יהודה בתאטרון באר-שבע. מפאת חוסר הזמן ועיסוקיו הרבים בבית הדפוס, ויתר על תחביבו שהיה יקר לו מאוד, במשך התקופה בה שיחק בתאטרון גילם את דמותו של "החולה המדומה" במחזה של מולייר ועוד רבים אחרים. לאחר הולדת חמשת ילדיהם, שלהם העניק את כל הטוב שיכול היה אב להעניק לרעייתו ולילדיו,

בשנת 1979 חלה והוחש לבית חולים "בילינסון" על מנת לעבור ניתוח. בניתוח זה התגלתה המחלה שהביאה למותו מאוחר יותר. במשך תשעה חודשים נאבק יהודה בחייו, היו ימים שחיוך היה נסוך על פניו, ואילו היו ימים שקדרו פניו לבלי הכר. לאחר תשעה חודשים של התמודדות עם כאבים עצים, טיפולים מכאובים ב-1 בניסן תש"מ (23/3/80) נפטר בצרועות רעייתו "... אני משאיר פרח וחמישה ניצנים..." כך אמר למטפלים בו... זה טבעו של עולם, שכל מה שמתחיל גם נגמר וכל מה שנגמר שוב מתחיל מחדש כמעגל שאינו נסגר, אבל פה זה נגמר ושוב לא יתחיל מחדש כי באן המעגל נסגר...

"עמוק עמוק בתוך הקוף שוכנת לה הנפש.
איש עוד לא ראה אותה,

אבל כולם יודעים שהיא קיימת.
ולא סתם יודעים שהיא קיימת,
יודעים גם מה יש בתוכה. ...

... כשמשו פוגע בנני, מתרועעצת לה
ציפור הנפש בגופנו אנה ואנה
לכל כוון,

סוגלת כאבים קשים. ... "

מתוך "ציפור הנפש"
מאת: מיכל סענרית.

" לו רק הבינונו

כמה ריקים חיינו

אזי חדלים היינו מלהתקיים..."

(יהודה)

יאוש - יש אנשים שאומרים בגלל יתוש, בגלל מבחן, בגלל קשקוש, האדם פשוט נבהל. האדם רועד, האדם חלוש בעקבות יום גדוש, כל המצב תשוש ולכן האדם מרגיש אנוש, פשוט, המצב דורש יאוש. את היאוש הביעו רבים, את הרגשת החידלון והריקנות ניסו להבהיר, פנו לפסיכולוג, דיברו עם יודעי דברים, ניסו חברים ואפילו הורים, אבל קטנו הסבויים, שאנשים אלו יפתחו את סגור ליבם בפני אנשים. אלו הם האנשים שמדי יום ביומו מבקשים מאלוהים, שיתן להם תבונה לקבל את הדברים שאין בכוחם לשנותם, הם מעוניינים, שתנתן להם מנת אומץ גדולה, כדי שיוכלו לשנות את הדברים שבכוחם לשנות ואת כל הדברים הללו הם מבקשים בחכמה דרך המילים, הם אוספים מילים שדופות וחסרות תוכן ממשי ומכינים מהם בליל של מילים ומשפטים ונוצרים שירים, שירים שמביעים שירים שאומרים ומוסרים את כאבם, סבלם ורצונם לשנות את הגורל המר. ישנם אלו שפרסמו את שיריהם ושתפו אחרים במה שמעיק עליהם, וישנם אלו ששמרו את דפיהם במהירות השולחן הנסתרת ודאגו - כי אליהם לא תהיה יד משגת.

קובץ ראשון

בקובץ השירים הראשון נוכל לקרוא ולחוש את המילים, לחוש את כאבו של מחבר השירים, לראות עד כמה הוא מרגיש וחש את גורלו המר. הוא מאפשר להבנס אל תוך נבכי נשמתו, אל מסתרי ליבו דרך השירים הוא מספר הרגשותיו ותחושותיו, מביע את רצונותיו ואת אשר חפץ ליבו. אינו מנסה להסתיר מה שיהיה קשה לקרוביו ומכריו לקבל, ואינו בוחל במילים, מצד אחד הוא משתמש במילים בוטות ומכוערות על מנת לתאר את סבלו וכאבו, מצד שני הוא משתמש במילים רכות ועדינות. לא פעם שורר בשיריו ביטויים מקראיים ואינו מהסס ל"כעוס" על אלוהים בעבור הגורל שנפל בחלקו...

ר ע ב (7/60)

רעב אני וחולה
מי ישביעני לחם
ומי ישקני מים
תמיד רעבתי
ועל ערש הדווי שכבתי
אין לי איש בעולם
שינחמני במצוקתי
לבוש סחבות
הייתי כל ימי חיי
ואין איש מרחם עלי
אלוהים עצבני
את כוחי לקח ממני
ולמצוקת העולם נתנני
בעפר אתפלש
ואת טובתך אלוהים אבקש
אנא הברי אני
והאכילני בעמל כפי
אנא אל תעצבני
ביום צרתי
כי כה רבה מצוקתי
כולי מלא מכאוב

מושלך בחוצות ככלב
ככלב חוצות משוטט
אם לא תעזרני
נא בבקשה קח את נשמת
כי כה נפלת נפשי בקרבה
בהתחבטי אחר מחייתי
נמאסתי בעיני כל
לכן נשארתי מחוסר כל
מנוחתי נטלה ממני
ובלילות נדדה שנתי
אנא ברחמך רחמני
ואל ללעג ולקלס תתנני
כי אם אתה תעזרני
מי יעזרני ?
אנוכי בידך בחומר,
בחומר ביד היוצר
חזקני ואמצני
ואולי תקווה תאמציני.

(28/7/60)

רוחי נפתלת בקרבי
 נפשי כה תתחבט
 כי כה גדול שבדי
 על כי לא נתן לי מאווי
 מדוע כה התאכזר לי הגורל ?
 מדוע אהיה כה נבדל ?
 אין צדק ואין יושר
 ישנם החיים בעושר ואושר
 מוחי יגס מרוב מחשבה
 מלאתי יגון ואנחה
 לא למדתי מספיק
 וממה שיש לי אין מה להפיק
 מנסה אני להתגבר
 אך ללא הועיל
 ניסיתי למצוא תועלת במעשי
 אולם כה רפו ידי,
 ניסיתי למצוא חיקוי לחיים
 אך הוכתי בשתי הלחיים
 אין מנוס מפני הרעה
 ואין מחסה מן החלאה
 נלאתי מנשוא
 תושיה תאחזיני
 פחד ורעדה הידפני
 מפני ההווה והעתיד
 מה שעבר אין להשיב
 אך אצפה לבאות -
 אולי יחלפו המזלות.

ק י נ ה (8/60)

למה על הודלי אתלונן
ועל רוע מזלי אקונן
האם יבוא היום
ואחשוב כאילו זה היה רק חלום ?
האם יבוא הרגע
ואחלים מכל פצעי הנגע
אליך אל דם אתחנן
הקשיבה אל קינתי ותחינתי
ומאשפתות שאני
כי נלאתי מנשוא
עייפתי מרוב תחינה וקינה
לכן אשא לו תפילה וזו הרינה
אליך אפיל תחינה
ביום צרה ומצוקה
חלקני ואמצני ותקווה תאמציני
כי עוד אמצא את מנוחתי
לפחות אם לא בנעדותי
אזי יהיה בבגדותי.

ל ב ט י ם (25/8/60)

מי ?

אין איש מכם.

מי מכם סבל את סבלותי

מי מכם הרגיש כתלאותי

מי מכם רוי בסחי ומאוס כמוני

מי ?

אי איש מכם.

לכן אלי תתנכרו

ובעוורון עניים

באפלה תהששו

העולם לפניכם כביצה

ואתם מחוצה לה.

למה כאבן נרף

אעמוד בדרכם

כתוכחה ביום צרה

אכביד עליכם

הניחוני לנפשי

ולכלבים השליכוני

בטענות ומענות

אלי אתם באים

אך חסר אונים אנוכי

לכן אל תאשימוני

על כי הוכתי בגורלי

מה רע לי ומה מר

בראותי אותכם מתלבטים לגבי

"תמיד אתה יוצא דופן"

אין איש מבין לרוחי

והמוכן להתעמק בבעייתי

כל אחד מכם

הוא ומחשבתו ורצונו

מי מכם יושב וחשב

מי מכם הרגה אי פעם בזולתו

מי מכם ניסה להבין לרוח זולתו

ל ו ד ק (8/7/62)

לו רק ידעתי צפוני כל
הייתי משמיד הכל בכל מכל לב,
ואולי רק אל יבדא אלוקים
אנושות בדיאה ללא חטאים

אך מה אני ומי אני
שכה אתאכזר לפני בוראי,
איך אוכל לשפוט ולצוות
מי עליו לחיות ומי למות.

הן רק בצל עובר אנוכי
ובאין ובאפס לפני בוראי,
מול כל זה היקום
שבעיני הוא כה עמוס.

לא לשפוט נולדתי
ולצאת לא הוכשרתי,
כי רק גורלי נתן בידי
ולא של צולתי.

נחפשה דרכינו ונחקורה,
השיבנו הי אליך ונשובה
חדש ימינו כקדם
ימינו חדש כקדם.

ה ש ל ו ו ה א י ר ? (8/7/62)

שלוות עולמים לי אבקש

אך מתי זה הנס יתרחש

האם רק אחר מותי אמצא את שלוותי ?

אם כן, מדוע אלוהים נשמה נפחת באפי ?

למה לא נתת רוחי לחתול, לכלב

הייתי נובח או מילל מול הירח

נובר באשפתות בלילות

ואת ברסי ממלא בעצמות.

אך בראתני אדם !

אדם נטול מנוחה !

צלם רב מחשבה !

אם אני כה טוב בעיניך,

אנא טול נשמתי באישון לילה,

או האד נא את דרכי

הראה לי את הדרך בה אלך,

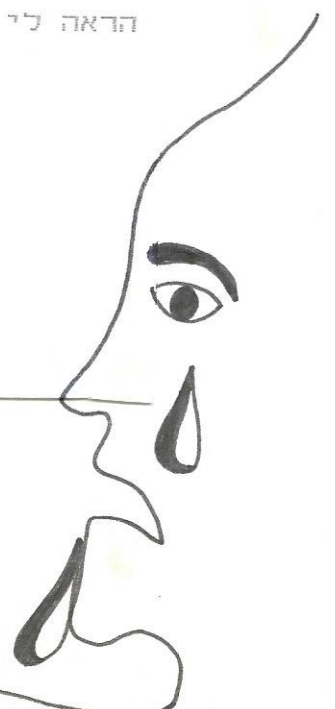
כי נלאתי -

נואשתי -

מחיי הרקבון והחידלון

אנא ברחמיך

עשה נא כטוב בעיניך !

ה ד ו ט א ת   א ד ם   (23/7/62)

מה משיבה ומה נועם
אמצא לי בחיים ?
כה בודדה נפשי
וכה פלמודה היא
ברצונה לפרוץ גדר,
להשתפך...
הידיים חפצות לעמול
להפרות...
אך הכל עצור
בבלמי מכונה שנתקלקלו
מנהגון הנפש חלוד
לשם עצמות רקוב.
כי מנהגון המכונה
עומד להתפורר
פרוטאת אדם מעוכה
מתי יבוא היום המקווה
שבו תמצא הנפש הנראה
את מנוחתה ושלוותה
את הנעם שבחיים
שנתן לנו אלוהים
ואז אולי שוב יופעל
המנהגון כהלכה...

(30/8/62)

אייך התבונה
 ואייבה השכל הישר ?
 מדוע יתעולל בי הגורל
 ורק בדמי ימי אנוכי ?
 האם לסבול נולדתי
 ואל בור שחת ארד
 בעודי באבי ?
 מה הועיד לי הגורל ?
 חיי סבל
 חיי פחד
 חיי לא אמון
 מאסתי בחיי ובכל מעללי
 ואבוד לי חיי תועבות
 חיי צימה
 חיי מומאה
 חיי שכרות
 אך למה ומדוע
 זאת לא אדע !!!

(30/8/62)

בודד אני
ולִי אין מנחם
את הורִי עלבתי
וממחיצתם ברחתי

חשבתי למצוא לי מרפוע
אך הנה אבוי
מדחי אל דחי הולך אני
לא עוד ימצא חן בעיני דבר
הכל מאוס ובלזוי בעיני
עד כי חושב אנוכי
כי נסתם הרולל עלי
לכן אשחק בחיי
בעל במת משחק מתאטרלי
אך הכל כזב
הכל רמה
הכל תועבה
מבקש אני את נפשי למות
אך בעת הריע המחשבה למעשה
נרתע אני - פוחד !

(23/9/62)

כנער אני בעיניכם
וכילד חשוך מרפא נחשבתי
אך מי מכם יבין וידע
את אשר בליבי
מי מכם יכול לחזות
בחרב המתהפכת
מול צואר אדם
השואף לחיים.

קצרה בינתכם מלהבין זאת
רוח נכאה מפעמת בקרבכם
פחד יאחזכם
בהבטכם מה סביבכם

אולם אני רואה הכל
את הצער והיגון
שסובב את הכל
את הריקנות שבחיים
שכל איש מכם
מסתתר מפניה

אך עדיין תרופה לא מצאתם

אך גם בי יש פחד
שלא אמצאנה
רק בערוב ימי ?
על כן אלעק ואשווע
למול גורל כה אכזר
שאת מותניו שנס
ויעמידני כמטרה מול קשת וחץ.

לאחר קריאת קובץ השירים הראשון, נותרת הרגשה נדכאה, בלולה בעצב עם קורט של רחמים. שלילת הזכות לחיות על פי רצונות ומאביים, בולט בקובץ שירים זה. הרצון לברוח מחיי העולם הכנים האמיתיים, לחיי הוללות ושכרות, מבלי למצוא תכלית ממשית בשני העולמות. מוטיב המוות חוזר מספר רב ביותר של פעמים, שכן אולי בדרך זו יגיע אל המנוחה והנחלה. אין ספק שלמרות הכאב, הסבל והיגיון שחי בהם המחבר תקופה לא מבועלת, הרמו לו לרצות לשנות דברים ולחפש את יופי החיים. הוא ניסה בקהלת¹ לראות את טוב החיים לחפש את התכלית האמיתית, אך גם הוא בקהלת לא מוצא מותר האדם מן הבהמה. הוא חש כי הכל כגלגל שחוזר על עצמו. ודבר לא מתחדש תחת השמש. למרות ההתחבטות הרבה בחיפוש אחר האושר והיופי האמיתי, המחבר אינו מרגיש רגשות עליונות, הוא אינו רואה עצמו טוב מאחרים, אינו מפגין גאווה, גלויה או נסתרת, כלפי הסובבים אותו. הוא אינו בא בטרוניה כלפי מי שאינו פוגע בו, אותו הוא מכבד ואוהד, הוא פונה בכעס גלוי הצועק מתוך השורות אל מי שפגע בו ומחפש להכשילו. לעומת זאת עם הקב"ה הוא אינו יציב בהחלטתו, לעיתים הוא רואה עצמו קטן ערך מול הקב"ה, הוא חש באפסותו כדוד² לפני הקב"ה, כרשב"ג³ בשירו "שפל רוח". לעיתים הוא לא מבין את בורא עולם באופן הנהגת עולמו, שכן הוא חי בתחושה של "צדיק ורע לו רשע וטוב לו"⁴, אבל תמיד הסכים עם החלטת הקב"ה, שכן זהו הלך החיים ויש שולטים ויש נשלטים והאדם צריך לדעת מאין הוא בא ולאן הוא הולך ולפני מי הוא עתיד לתת דין וחשבון. הרי מניין בא האדם? מטיפה סרוחה, ולאן הוא הולך? למקום עפר רימה ותולעה, ולפני מי הוא עתיד לתת דין וחשבון? לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה⁵, שכן "האדם רואה לעניים וה' יראה ללבב"⁶. המחבר מתלונן ומקונן על רוע מזלו, רוע גורלו כביאליק בשירו "חוצה לך ברח"⁷ כדוד בתהילים ט"ז פס' ה'⁸, וכדניאל בפרק י"ב פס' י"ג⁹.

לכל אורך השירים ישנו דגש על חוסר הארת המזל, המחבר שומר לא במתכוון את מוטיב המוות שבא בעקבות חוסר המזל לאורך השירים. לדעת המחבר כל הבוססים אותו, לכאורה מחפשים רעתו, אינם מבינים אותו ומתנכרים אליו. הוא מחפש את השקט והשלווה בימי נערותו, אבל הוא אינו מוצא את אותם הדברים ואותם הגורמים שיעשוהו מאושר, הוא מחפש בביאליק את המחסה את המאמץ, ביאליק בשירו "הכניסיני תחת כנפך" מחפש את האם והאחות כדי שיחסה תחת כנפיהן, ואילו כאן המחבר מוצא את התקווה וממנה הוא מבקש שתאמץ אותו.

השאלה הנשאלת במהלך קריאת השירים היא, עד כמה יכול אדם לשאת בקרבו כאב וסבל גדול כל כך, כאשר הקרובים אליו במיוחד אינם מנסים להטיב עימו, ולא פעם אפשר לראות, כי הם אינם מנסים אפילו לחשוב על טובתו. הם רואים בו כאבן נהף, רואים בו זר ומשונה, נבדל כדוד מול אחיו י"י. משפחתו מתעלמת מבעיותיו. הם רואים את עצמם ועולמם במרכז, ולא רואים לנכון להכיר ולהבין את העולם הסובב אותם, הם חשים כי הצלחתו של המחבר תיפגע באינטרסים שלהם. לכן, הם מתנכרים אליו, הצלחתו בתחומים רבים מעוררת קנאתם. קרוביו מנסים לאורך כל הדרך לדכא את הפריחה שלו.

הערות: 1. קהלת פרק א'

2. תהילים פרק ח'

3. רשב"ג "שפל-רוח"

4. מסכת ברכות פר' ז'

5. מסכת אבות פרק ה' משנה א'

6. שמואל א' פרק ט"ז פסוק ז'

7. ביאליק - "חוצה לך ברח" - "אשלים עם גורלי"

כל שירי ח.נ. ביאליק הוצאת "דביר" תל-אביב עמ' ר"ט

8. תהילים פרק ט"ז פסוק ה' "ה' מנת חלקי בוסי אתה תומך גורלי"

9. דניאל פרק י"ב פסוק י"ג "ותעמוד לגורלך לקץ הימין"

10. ביאליק - "הכניסיני תחת כנפך"

כל שירי ח.נ. ביאליק הוצאת "דביר" תל-אביב ע"מ קע"ח

11. תהילים פרק ס"ט פסוק ט' "מוצר הייתי לאחי ונכרי לבני אמי"